

Legal Alert

z oblasti pracovního práva

6. června 2023

Weinhold Legal

Whistleblowing – Zákon o ochraně oznamovatelů

Implementační lhůta

Česká republika byla povinna do 17. prosince 2021 implementovat směrnici Evropského Parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie (dále jen „**Směrnice**“).

Směrnici má do českého právního řádu implementovat zákon o ochraně oznamovatelů, jehož návrh (dále jen „**Návrh**“ nebo „**zákon o ochraně oznamovatelů**“) byl postoupen dne 5. června 2023 prezidentu republiky. Tento zákon je v médiích také označován jako zákon na ochranu „whistleblowerů“.

Účel

Směrnice byla přijata za účelem stanovení minimálních norem pro zajištění účinné ochrany oznamovatelů, což má přispět k posílení prosazování politik EU, „*ve kterých je nedostatečné oznamování ze strany oznamovatelů klíčovým faktorem, který negativně ovlivňuje prosazování, a ve kterých může porušování práva Unie způsobit vážné poškození veřejného zájmu.*“

Hlavní body Návrhu

- ▶ přináší **obecnou právní ochranu oznamovatele a chráněných osob** (není chráněn oznamovatel uvádějící vědomě nepravdivé skutečnosti), tu musí zajistit všichni zaměstnavatelé bez ohledu na jejich velikost, a nikdo také nesmí bránit oznamovateli v podání oznámení,
- ▶ zavádí **povinnost povinným osobám zřídit interní oznamovací systém** se stanoveným procesem projednání oznámení,
- ▶ zakotvuje povinnost Ministerstva spravedlnosti přijímat oznámení a prošetřit je za podmínek stanovených zákonem o ochraně oznamovatelů a podmínky, za kterých lze zveřejnit oznámení mimo vnitřní oznamovací systém či oznamovací kanál Ministerstva spravedlnosti,
- ▶ stanoví sankce, a to jak pro povinné subjekty, tak pro

oznamovatele vědomě nepravdivých informací, jakož i další osoby,

- ▶ upravuje působnost Ministerstva spravedlnosti v oblasti ochrany oznamovatelů.

Účinnost

Zákon o ochraně oznamovatelů nabyde účinnosti prvním dnem druhého kalendářního měsíce následujícího po dni jeho vyhlášení. Vyjde-li ve Sbírce zákonů ještě v červnu 2023, nabude účinnosti tato nová právní úprava již 1. srpna 2023. A od tohoto data by všechny povinné osoby, s výjimkou zaměstnavatelů ze soukromé sféry s 50 až 249 zaměstnanci, měly mít zavedeny vnitřní oznamovací systémy.

Jak interní oznamovací systém nejefektivněji zavést?

K zavedení interního oznamovacího systému podle zákona o ochraně oznamovatelů bude zpravidla zapotřebí:

- ▶ určení, zda subjekt je povinnou osobou a pokud ano, zda bude mít svůj interní oznamovací systém (určit způsob přijímání oznámení zajistit technická opatření pro provoz bezpečného vnitřního systému oznamování), nebo jej bude sdílet či prověřit k jeho provozování jinou osobu,
- ▶ **jmenování příslušné osoby nebo osob a její (jejich) proškolení** (může to být zaměstnanec nebo osoba mimo povinnou osobu),
- ▶ **vydat vnitřní předpis (zavést procesy) upravující provozování vnitřního oznamovacího systému** – prošetřování oznámení a přijímání nápravných a preventivních opatření (lze doporučit na příkladech ukázat nejběžnější protiprávní jednání, která mohou být předmětem oznámení u daného zaměstnavatele),
- ▶ proškolit a informovat zaměstnance,
- ▶ upravit záznamy zpracování osobních údajů a informaci zpracování osobních údajů.

Správně zavedený vnitřní oznamovací systém může předejít případným škodám, hrát důležitou roli v případě správního či trestního řízení, budování firemní kultury a dobrého jména, ale

Legal Alert

z oblasti pracovního práva

6. června 2023

Weinhold Legal

může být též vyžadováno ze strany bank, pojišťoven, veřejných zadavatel, investorů či obchodních partnerů.

Oznámení

Za oznámení se považuje „*informace o možném protiprávním jednání, k němuž došlo nebo má dojít u osoby, pro niž oznamovatel, byť zprostředkovaně, vykonával nebo vykonává práci nebo jinou obdobnou činnost, nebo u osoby, se kterou oznamovatel byl nebo je v kontaktu v souvislosti s výkonem práce nebo jiné obdobné činnosti a které*“:

- ▶ má znaky **trestného činu**,
- ▶ má znaky **přestupku**, za který lze uložit **pokutu s horní sazbou alespoň 100.000 Kč**,
- ▶ **porušuje zákon o ochraně oznamovatelů**,
- ▶ porušuje **jiný právní předpis nebo předpis EU v oblasti finančních služeb, povinného auditu, finančních trhů, daně z příjmů PO, předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ochrany spotřebitele, bezpečnosti výrobků, bezpečnost dopravy, ochrany životního prostředí, fungování vnitřního trhu aj.**

Oznámení podle zákona o ochraně oznamovatelů musí obsahovat jméno, příjmení a datum narození nebo jiné údaje, z nichž je možné dovodit totožnost oznamovatele. Anonymní oznámení byla vyloučena.

Podání oznámení

Oznámení bude možné **podat prostřednictvím**:

- ▶ **vnitřního oznamovacího systému**, jenž bude **zřizovat povinná osoba**,
- ▶ oznamovacího **systému zřízeného Ministerstvem spravedlnosti**, kde oznámení prověřují pověření zaměstnanci ministerstva,
- ▶ **orgánu veřejné moci příslušnému podle jiného právního předpisu** nebo přímo použitelného předpisu Evropské unie (např. trestní oznámení podané na policii či státnímu zástupci, oznámení o možném přestupku u příslušného správního orgánu).

Ochrana se též poskytne oznamovateli, který **oznámení uveřejní za podmínek stanovených v § 7 písm. c) Návrhu**.

Naopak **ochrany** dle Návrhu **nebude požívat** oznamovatel, který podal **vědomě nepravdivé oznámení**.

Oznamovatel

Oznamovatelem může být **fyzická osoba, která se o možném porušení právních předpisů ve výše uvedených oblastech dozvěděla při výkonu** svého zaměstnání, služebního poměru, samostatné výdělečné činnosti, výkonu práv spojených s účastí v právnické osobě (společníci, akcionáři, členové družstva), výkonu funkce člena orgánu právnické osoby, správě svěřenského fondu, dobrovolnické činnosti, výkonu odborné praxe či stáže, výkonu práv a povinností vyplývajících ze smlouvy, jejímž předmětem je poskytování dodávek, služeb, stavebních prací nebo jiného obdobného plnění. Může se tak stát i např. při pracovních pohovorech.

Má-li oznamovatel **důvodnou domněnku**, že oznámení je nezbytné pro odhalení protiprávního jednání dle Návrhu, oznámení **není porušením bankovního tajemství, smluvní povinnosti zachovávat mlčenlivost**, povinnosti zachovávat mlčenlivost podle daňového řádu ani povinnosti zachovávat mlčenlivost podle jiných právních předpisů upravujících práci nebo mlčenlivost, **s výjimkou vyjmenovaných povinností mlčenlivost** (např. ochrana utajovaných skutečností a informací ohrožujících probíhající trestní řízení, při výkonu notářské praxe, advokacie, při činnosti soudních exekutorů aj.).

Odvětné opatření a ochrana oznamovatele a tzv. chráněných osob

Odvětnému opatření nesmí být vystaven oznamovatel ani osoby, které mají určitý vztah k oznamovateli (osoba blízká, osoba, která poskytla pomoc při zjišťování informací či posouzení jeho důvodnosti, kolega oznamovatele, právnická osoba, v které působí oznamovatel aj.) (dále jen „**chráněné osoby**“). Za odvětné opatření lze považovat například **propuštění ze zaměstnání, služebního poměru, odvolání, pře-**

Legal Alert

z oblasti pracovního práva

6. června 2023

Weinhold Legal

řazení, neprodlení pracovního poměru na dobu určitou či nepřiznání osobního příplatku, změna pracovní doby aj.

Ochranu před odvetným opatřením jak oznamovatele, tak osoby mající vztah k oznamovateli, **je povinná zajistit osoba, pro kterou konají práci nebo jinou obdobnou činnost**, tj. jedná se o jakoukoliv osobu, nikoliv jen povinnou osobu.

Povinnost zavést vnitřní oznamovací systém

Povinnost zřídit vnitřní oznamovací systém mají mít podle Návrhu kromě některých veřejných zadavatelů a určených orgánů veřejné moci též:

- ▶ **zaměstnavatel** zaměstnávající k 1. lednu příslušného kalendářního roku **nejméně 50 zaměstnanců, není-li povinnou osobou podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu („AML“)**,
- ▶ zaměstnavatel, který není povinnou osobou podle AML, pokud je
 - osobou podle § 135 odst. 1 písm. i), p), u), x), za), zc) a zd) zákona o podnikání na kapitálovém trhu,
 - osobou podle § 534 písm. a) až d) zákona o investičních společnostech a investičních fondech,
 - ústřední protistranou nebo registrem obchodních údajů podle přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího OTC deriváty, ústřední protistrany a registry obchodních údajů,
 - vázaným zástupcem oprávněným ke zprostředkování spotřebitelského úvěru na bydlení podle zákona o spotřebitelském úvěru,
 - pojišťovnou nebo zajišťovnou,
 - osobou oprávněnou ke zprostředkování pojištění nebo zajištění podle zákona upravujícího distribuci pojištění a zajištění, nebo
 - institucí se sídlem v České republice podle zákona upravujícího činnost institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění.

Pro účely této úpravy se za zaměstnance dle důvodové zprávy k Návrhu považují zaměstnanci na základě pracovní smlouvy a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr bez ohledu na výši týdenní pracovní doby, ale i zaměstnanci agentur práce.

Povinnost zavést vnitřní oznamovací systém podle Návrhu budou mít zaměstnavatelé zaměstnávající ke dni nabytí účinnosti Návrhu nejméně 50 a zároveň méně než 250 zaměstnanců **do 15. prosince 2023**. Zaměstnavatelé zaměstnávající 250 a více zaměstnanců budou mít tuto povinnost, stejně jako ostatní povinné osoby ode dne účinnosti Návrhu.

Podmínky pro vnitřní oznamovací systém

Povinný subjekt může vedením vnitřního oznamovacího systému pověřit jinou osobu, nicméně tím není dotčena odpovědnost povinného subjektu. Všechny oznámení tak vstupují do stejného systému.

Povinné subjekty ze soukromé sféry, které k 1. lednu příslušného kalendářního roku zaměstnávaly **nejvíce 249 zaměstnanců**, mohou vnitřní oznamovací systém sdílet nebo využít vnitřní oznamovací systém zavedený jiným povinným subjektem, jestliže určí osobu příslušnou k přijímání oznámení.

Příslušná osoba

Povinný subjekt určí jednu nebo více příslušných osob k přijímání a posouzení důvodnosti oznámení. Příslušná osoba dále navrhuje povinnému subjektu opatření k nápravě nebo k předejití protiprávního stavu (ledaže by mohlo dojít k prozrazení oznamovatele), je vázána ze zákona mlčenlivostí, a to i po ukončení výkonu činnosti, má postupovat nestranně a plnit pokyny povinného subjektu, ledaže ohrožují nebo maří výkon její činnosti. Příslušná osoba nesmí být postihována za řádný výkon své činnosti.

Příslušnou osobou může být jen fyzická osoba, která je bezúhonná, zletilá a plně svéprávná. Nemusí to být zaměstnanec povinné osoby.

Legal Alert

z oblasti pracovního práva

6. června 2023

Weinhold Legal

Příslušná osoba zejména:

- ▶ na žádost oznamovatele osobně přijme oznámení v přiměřené lhůtě, nejdéle však do 14 dnů ode dne, kdy o to oznamovatel požádal,
- ▶ je povinna do 7 dnů ode dne jeho přijetí písemně vyrozumět oznamovatele o přijetí oznámení, ledaže oznamovatel výslovně požádal příslušnou osobu, aby ho o přijetí oznámení nevyrozumívala, nebo je zřejmé, že vyrozuměním o přijetí oznámení by došlo k prozrazení totožnosti oznamovatele jiné osobě,
- ▶ je povinna posoudit důvodnost oznámení a písemně vyrozumět oznamovatele o výsledcích posouzení do 30 dnů ode dne přijetí oznámení (lze prodloužit až 2x o 30 dnů, je-li případ skutkově nebo právně složitý),
- ▶ písemně vyrozumí oznamovatele o odkladu, pokud zjistí, že se nejedná o oznámení podle tohoto zákona,
- ▶ navrhne povinné osobě opatření k předejití nebo nápravě protiprávního stavu, je-li oznámení vyhodnoceno jako důvodné,
- ▶ písemně vyrozumí oznamovatele, že byla přijata opatření k předejití nebo nápravě protiprávního stavu (tuto informaci dostane příslušná osoba od povinné osoby),
- ▶ neposkytne informace, které by mohly zmařit nebo ohrozit účel podávání oznámení,
- ▶ je povinna vést v elektronické podobě evidenci údajů o přijatých oznámeních, a to v rozsahu stanoveném zákonem,
- ▶ je povinna uchovávat oznámení podané prostřednictvím vnitřního oznamovacího systému a dokumenty související s oznámením po dobu 5 let ode dne přijetí oznámení.

Vnitřní oznamovací systém

Musí umožňovat přijímání oznámení ústně (pořizuje se zvuková nahrávka nebo záznam, který věrně zachycuje podstatu ústního oznámení) i písemně. Pro osobu, které nevykonává práci nebo jinou obdobnou činnost to platí pouze, pokud povinný subjekt přijímání oznámení od této osoby nevyloučil.

Povinná osoba:

- ▶ **uveřejní na internetu informace o způsobech oznamování** prostřednictvím vnitřního oznamovacího systému a prostřednictvím systému Ministerstva spravedlnosti, o příslušné osobě, jejím telefonním čísle a e-mailové nebo jiné adrese pro doručování, a zda povinný subjekt vylučuje přijímání oznámení od osoby, která pro povinný subjekt nevykonává práci nebo jinou obdobnou činnost,
- ▶ **poučí příslušnou osobu** o právech a povinnostech dle tohoto zákona (musí být pořízen záznam),
- ▶ **zajistí, aby se s oznámeními měla možnost seznamovat jen příslušná osoba** a byl dodržen zákaz poskytovat údaje,
- ▶ zajistí posouzení důvodnosti oznámení příslušnou osobou,
- ▶ zajistí, aby oznamovatel byl vyrozuměn o přijetí oznámení a o výsledcích posouzení důvodnosti oznámení,
- ▶ zajistí přijetí vhodných opatření k nápravě nebo předejití protiprávního stavu v návaznosti na podané oznámení.

Kontrola a přestupky

V závislosti na typu povinného subjektu a konkrétním přestupku kontrolu v oblasti ochrany zaměstnavatele provádí Ministerstvo spravedlnosti a inspekce práce.

Za vědomě **nepravdivé oznámení** může být fyzické osobě uložena pokuta až do výše **50.000 Kč**.

Příslušná osoba bude moci být sankcionována za porušení vyjmenovaných povinností uvedených v Návrhu až do výše **100.000 Kč** (v této výši při poskytnutí informace, která by mohla zmařit nebo ohrozit účel podávání oznámení, nebo v rozporu se zákonem poskytne informaci o totožnosti oznamovatele nebo chráněné osoby podle Návrhu bez jejich písemného souhlasu).

Povinné osobě může být uložena pokuta až do výše **1.000.000 Kč** především, pokud umožní, aby oznamovatel nebo chráněná osoba byli vystaveni odvetnému opatření, neurčí příslušnou osobu, nezajistí možnost podat oznámení

Legal Alert

z oblasti pracovního práva

6. června 2023

Weinhold Legal

skrze vnitřní oznamovací systém, nezajistí, aby se s podanými oznámeními mohla seznamovat pouze příslušná osoba a další.

Přestupku se ale může dopustit i další osoby, které

- ▶ **brání jinému v podání oznámení**, může mu být uložena pokuta až 100.000 Kč,
- ▶ **vystaví nebo umožní vystavit, jestli je zaměstnáván, oznamovatele nebo chráněnou osobu odvetnému opatření**, může obdržet pokutu až 1.000.000 Kč,
- ▶ získají přístup k oznámením nebo do evidence údajů o přijatých oznámeních a poskytnutím těchto informací zmaří nebo ohrozí účel podávání oznámení atd.

Související změny

Změny v občanském soudním řádu

Bude-li navrhováno **předběžné opatření ve věci ochrany oznamovatele** podle zákona o ochraně oznamovatelů, nebude třeba skládat pro jeho vydání jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením.

Navíc pokud **žalobce** uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že byl ze strany žalovaného **vystaven odvetnému opatření** proto, že je oznamovatelem podle zákona o ochraně oznamovatelů, je **žalovaný povinen dokázat**, že přijetí **tvrzeného opatření bylo objektivně odůvodněno legitimním cílem a představovalo k tomuto cíli přiměřený a nezbytný prostředek**. Tj. dojde k přenesení důkazního břemene jako je tomu např. v diskriminačních sporech, splní-li žalobce svou povinnost tvrzení.

Změna zákona o inspekci práce

Do zákona o inspekci práce bude zavedena nová skupina přestupků na úseku ochrany oznamovatelů, za které bude možné uložit pokutu až do výše 1.000.000 Kč.

Změna zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Osoby povinné podle AML zřizují **vnitřní oznamovací systém**

podle zákona o ochraně oznamovatelů, který umožňuje **anonymně podat oznámení** zaměstnanci a fyzické osobě, která je pro povinnou osobu činná jinak než v základním pracovněprávním vztahu. Tento systém nemůže být veden třetí osobou. Sdílet je může povinná osoba pouze s vázaným zástupcem

© 2023 Weinhold Legal
Všechna práva vyhrazena

Informace uvedené v tomto bulletinu jsou prezentovány na základě našeho nejlepšího přesvědčení a poznatků získaných v době, kdy byl tento text dán do tisku. Nicméně konkrétní informace vztahující se k tématům uvedeným v tomto bulletinu by měly být konzultovány dříve, než na jejich základě bude učiněno jakékoliv rozhodnutí. Informace uvedené v tomto bulletinu současně nelze chápat jako vyčerpávající popis relevantní problematiky a veškerých možných konsekvencí, a nemělo by na ně být plně spoléháno v jakýchkoliv rozhodovacích procesech ani by neměly být považovány za náhražku specifické právní rady, které by byla relevantní pro konkrétní okolnosti. Weinhold Legal, s.r.o. advokátní kancelář ani kterýkoliv právník uvedený jako autor těchto informací neodpovídají za jakoukoliv újmu, která by mohla vzniknout ze spoléhání se na zde uveřejněné informace. Dále si dovoluujeme poznamenat, že na některé záležitosti v tomto bulletinu uváděné mohou existovat různé právní názory z důvodu nejednoznačnosti příslušných ustanovení, a v budoucnu může převážít jiný než námi uváděný výklad.

Za účelem získání dalších informací kontaktujte, prosím, partnera / manažera, s nímž jste obvykle ve spojení.

Eva Procházková
Vedoucí pracovněprávního týmu
Eva.Prochazkova@weinholdlegal.com

Anna Bartůňková
Vedoucí advokát
Anna.Bartunkova@weinholdlegal.com

Daša Aradská
Advokát
Dasa.Aradska@weinholdlegal.com